

Hodinové okénko ke Kvadrantidám

Meteorický roj Kvadrantidy, byť není tak opěvovaný jako třeba letní Perseidy, bezpochyby patří k těm nejkrásnějším a nejaktivnějším rojům na obloze. Jeho nevýhodou je bohužel každoroční okamžik maxima, který připadá na období kolem 4. ledna. Letošní Kvadrantidy měly maximum 4. ledna 2008 v ranních hodinách, přičemž na interval od 4 do 7 hodin UT byla předpovězena i krátká sprška s hodinovou frekvencí kolísající mezi 60 - 200 meteory (Peter Jenniskens z SETI institutu předpověděl ZHR na 70+). Navíc výjimečně nerušil Měsíc, neboť jeho fáze byla jen 4 dny před novem a samotný Měsíc tak vycházel až časně ráno v nízkém ekliptikárním souhvězdí Vah.

Na roj jsem se velmi těšil už z toho důvodu, že mám konečně zkouškové období a nemusím tak nutně vstávat kvůli každodenní školní povinnosti. Navíc jsem Kvadrantidy nikdy neviděl a tento malý deficit jsem si chtěl velmi rychle napravit. Obecně je známo, že Kvadrantidy poskytují poměrně pomalé meteory (vstupní rychlost do atmosféry kolem 42 km/s) a mnohdy lze spatřit i ne jeden bolid. Mateřským tělesem roje je blízkozemní planetka 2003 EH1 (nebo možná i kometa 96P Machholz 1) a maximum bývá poměrně ostré. Radiant roje se nachází v dnes již neexistujícím souhvězdí Kvadrantu na pomezí Pastýře a Draka. Z toho je vcelku jasné, že nejlepší je pozorovat roj v ranních hodinách, kdy je radiant nejvýše nad obzorem (a poštěstí-li se, že i maximum je předpovězeno na ranní hodiny jako letos, je zaděláno na velmi pěknou podívanou).

Počasi nad střední Evropou se nezdálo býti příliš nakloněno k pozorování. Navíc předpověď udávala, že se do rána má zatáhnout úplně. Podle meteorologických snímků na stránkách Českého hydrometeorologického ústavu bylo patrné, že celou jihozápadní a západní polovinu území sužuje inverzní charakter počasí a ze západu se žene fronta. Nad územím navíc zuřila silná vichřice, která vytvářela sněhové jazyky a závěje a proto ani výjezd zcela dle libosti nebyl možný. Nakonec jsem se tedy umírnil k „sebevražedné misi“ do Železných hor, což byly od mého bydliště v Pardubicích nejbližší výše položené kopce. Pravda, hnal jsem se v podstatě čelem k přibližující se oblačnosti, ale věřil jsem, že i tak něco spatřím. Má volba navíc nebyla až tak náhodná, protože v Železných horách přímo u Sečské přehrady máme chatu, která je sice zazimovaná, ale sortiment věcí uvnitř (především deky a elektrovarná konvice) nabízejí to nejlepší pohodlí pozorovateli meteorů za mrazivých lednových nocí. Takže kolem 1 hodiny ranní (SEČ) jsem se se základní výbavou nasoukal do svého Peguota 205 a vyrazil na jihozápad.

Jak se ukázalo, volba byla správná. Sice jsem párkrát zavadil o problémové úseky silnice, které byly zčerstva obohaceny o nános rozfoukaného sněhu, ale kolem 2. hodiny jsem již stál na prahu svého nejmilejšího místa na světě - na sněhem zakryté zahradě kolem naší chaty. Ještě jsem narychlo zaběhl dovnitř a vzal si pár polštářů, podstýlku a hurá ven do sněhu, do spacáku (půjčeného od Pavla Berana - za to mu moc děkuji). Jako malou daň za poskytnutí absolutního bezvětří se mi kvůli garáži, nízkým stromům a chatě zakryly výhledy k obzoru. Zvolil jsem tedy ideální

pozorovací oblast v souhvězdí Lva a se vzpomínkou na dva jasné meteory během cesty už jsem se nemohl dočkat na vlastní pozorování. A meteory skutečně začaly létat.

Byť se po obloze proháněly slabé a rychlé obláčky, vcelku bylo dokonale jasno až na opar, kvůli kterému se MHV pohybovala „jen“ kolem 5.9 magnitudy. Oficiálně jsem své pozorování začal v 1h 25m UT a hned druhý meteor dosahoval kýžené -1. magnitudy. Do první půlhodinky jsem měl v zápise již 10 Kvadrantid, 1 Coma Berenicid a 1 sporadický meteor. Patrně nejkrásnějším meteorem byl bolid -4.5 magnitudy, který zazářil 1h 57m UT a zanechal za sebou dvě vteřiny viditelnou stopu. Ale nebyl jediný. V druhé půlhodině (v pozorovacím intervalu od 2h 01m – 2h 28m UT) se k němu přidaly další dva velmi jasné kousky, vesměs kolem -3. magnitudy. V tomto pozorovacím intervalu jsem se navíc cítil jako v meteorářském ráji, neboť jsem v určitých okamžicích byl nucen zapisovat dokonce i 3 meteory najednou. Malým problémem byly Coma Berenicidy, které se v pozorovacím poli poměrně často ztotožňovaly s trajektorií Kvadrantidů, nicméně je naštěstí prozradila rychlost i délka (radiant Coma Berenicidů byl totiž jen kousek východněji od Lva a tam jsem žádné meteory nespatriil – ty létaly, a to dost rychle, až západně od Lva). Bohužel, jak jsem čekal, se kolem 2h 30m UT začala oblačnost donášet ve větších kusech a ve 2h 51m UT jsem již byl nucen pozorování ukončit. Přesto, i za takové oblačnosti ke konci pozorování, jsem v tom hodinovém „okénku“ k hvězdné obloze spatřil 32 Kvadrantid, 6 Coma Berenicid a 2 sporadické meteory (celkem 40 meteorů oficiálně v efektivním pozorovacím čase 1.31h, 42 s připočtenými kousky spatřenými za jízdy autem).

Kolem 6 hodiny ranní už jsem seděl u počítače a posílal narychlo svá pozorování do centrály IMO a vzpomínal na krátký, byť skutečně silný zážitek. A to nejen kvůli tomu, že jsem konečně spatřil maximum roje Kvadrantid, ale i proto, že jsem pozorování zažil na nejkrásnějším místě na světě – u naší rodinné chaty nad Sečskou přehradou.

Světové výsledky pozorování si můžete prohlédnout zde:
<http://www.imo.net/live/quadrantids2008/> .